

УДК 339.9

JEL classification: F14, F15, F17

Максим ЖИВКО

кандидат економічних наук,
старший викладач,
кафедра міжнародних економічних відносин,
Західноукраїнський національний
університет, Україна
ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-7663-5737>

Віталій ЗАПУХЛЯК

кандидат економічних наук,
здобувач,
кафедра міжнародної економіки,
Західноукраїнський національний
університет, Україна
ORCID : <https://orcid.org/0000-0001-8976-4477>

Андрій ЗАСТАВНИЙ

аспірант,
кафедра міжнародних відносин та
дипломатії,
Західноукраїнський національний
університет, Україна
ORCID : <https://orcid.org/0000-0003-2828-3332>

© Максим Живко, Віталій Запухляк,
Андрій Заставний, 2020

Отримано: 15.01.2020 р.
Прорецензовано: 12.02.2020 р.
Рекомендовано до друку: 26.02.2020 р.
Опубліковано: 28.02.2020 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Максим Живко (Україна)
Віталій Запухляк (Україна)
Андрій Заставний (Україна)

ВІДМІННОСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРІОРИТЕТІВ КРАЇН ЄВРОПИ, БЛИЗЬКОГО СХОДУ ТА АФРИКИ

АНОТАЦІЯ

Предметом дослідження є інтеграційні пріоритети в країнах Європи, Близького Сходу та Африки.

Метою статті є визначення відмінностей інтеграційних пріоритетів в країнах Європи, Близького Сходу та Африки та виявлення спільних прагнень у регіонах.

Методологія (метод) для досягнення мети та вирішення окреслених завдань у процесі дослідження використано загальнонаукові і спеціальні методи: логічний, аналізу та синтезу, узагальнення та кількісного порівняння, візуалізації.

Результати. Розглянуто основні відмінності інтеграційних пріоритетів країн Європи, Близького Сходу та Африки. Виокремлено масштабні інтеграційні зрушення у досліджуваних регіонах та деталізовано економічні та політичні процеси, що відіграли роль у формуванні інтеграційних угруповань із врахуванням інтересів із використанням різних форм економічної інтеграції. Проаналізовано кількість діючих регіональних торговельних угод у регіональному розрізі за типами угод. Досліджено глобальні суб'єкти світової торгівлі за регіонами із врахуванням значущості ЄС у глобальній економіці, для якого характерна висока ступінь інтеграційних процесів. Виявлено основні інтеграційні пріоритети для країн-членів ЄС, дотримання комплексу досить жорстких вимог, через обмеження виробництва в сільському господарстві і реальному секторі економіки зовнішньоторговельну спеціалізацію і географію товарних потоків нових країн-членів. Підтверджено що для посилення інтеграційних процесів необхідно вжити можливих підходів до регіональної інтеграції в інституційному і технологічному планах. Підтверджено зростаючу роль країн Близького Сходу та Африки на основі економічних та торговельних процесів в даному регіоні та забезпеченість країн паливними ресурсами. Розглянуто структуру регіональних інтеграційних об'єднань в Африці та досліджено експорт товарів між країнами інтеграційних об'єднань в межах груп.

Живко М., Запухляк В., Заставний А. Відмінності інтеграційних пріоритетів країн Європи, Близького Сходу та Африки. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 2. С. 24-32.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.02.024>

Ключові слова: регіональна інтеграція; континентальна інтеграція; інтеграційні об'єднання.

UDC 339.9

JEL classification: F14, F15, F17

Maksym ZHYVKO

*PhD in Economics,
Senior Lecturer,
Department of International Economic Relations,
West Ukrainian National University, Ukraine*
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7663-5737>

Vitaliy ZAPUKHLYAK

*PhD in Economics,
PhD student,
Department of International Economics,
West Ukrainian National University, Ukraine*
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8976-4477>

Andriy ZASTAVNY

*PhD Student,
Department of International Relations and
Diplomacy,
West Ukrainian National University, Ukraine*
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2828-3332>

© Maksym Zhyvko, Vitaliy Zapukhlyak,
Andriy Zastavny, 2020

Received: 15.01.2020
Revised: 12.02.2020
Accepted: 26.02.2020
Online publication date: 28.02.2020

This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license, which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Maksym Zhyvko (Ukraine)
Vitaliy Zapukhlyak (Ukraine)
Andriy Zastavny (Ukraine)

DIFFERENCES OF INTEGRATION PRIORITIES OF EUROPE, THE MIDDLE EAST AND AFRICA COUNTRIES

ABSTRACT

The subject of the study is the integration priorities in Europe, the Middle East and Africa.

The aim of the article is to identify differences in integration priorities in Europe, the Middle East and Africa and to identify common aspirations in the regions.

Methodology (method). Achieve the goal and solve the outlined tasks in the research process used general and special methods: logical, analysis and synthesis, generalization and quantitative comparison, visualization.

Results. The main differences between the integration priorities of Europe, the Middle East and Africa are considered. Large-scale integration shifts in the studied regions are singled out and economic and political processes that played a role in the formation of integration groups taking into account interests with the use of various forms of economic integration are detailed. The number of existing regional trade agreements in the regional context by types of agreements is analyzed. Global subjects of world trade by region are studied, taking into account the importance of the EU in the global economy, which is characterized by a high degree of integration processes. The main integration priorities for the EU member states, compliance with a set of rather strict requirements, due to restrictions on production in agriculture and the real sector of the economy, foreign trade specialization and geography of trade flows of the new member states have been identified. It was confirmed that in order to strengthen integration processes it is necessary to take possible approaches to regional integration in institutional and technological terms. The growing role of the Middle East and Africa based on economic and trade processes in the region and the availability of fuel resources is confirmed. The structure of regional integration associations in Africa is considered and the export of goods between the countries of integration associations within groups is studied.

Zhyvko, M., Zapukhlyak, V., & Zastavny, A. (2020). Differences of integration priorities of Europe, the Middle East and Africa countries. *Economic analysis*, 30 (2), 24-32.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.02.024>

Keywords: regional integration; continental integration; integration associations.

Вступ

В останні десятиліття XX століття процеси інтеграції у світі набули своєї активізації через посилення об'єднавчих настроїв в країнах Європи. Десятиліттями Європейський Союз виступав як фундаментальне об'єднання, яке здатне у своєму розвитку пройти усі етапи інтеграції, сформуванню базові принципи розвитку та виробити спільну політику у багатьох галузях, включаючи зовнішню політику та безпекову складову. Однак, скопіювати ефективну інтеграційну модель Європейського Союзу виявилось дуже складно, адже причини успіху були закладені історично – починаючи з ідей створення пан-європейського простору на основі спільних цінностей і до сьогодні, коли нові ризики атакували стабільну ззовні Європу. Інші регіони світу також долучаються до процесів інтеграції, однак, кожен з них має свої особливості. Не залишаються виключенням регіони Близького Сходу та Африки, де регіональна економічна інтеграція має свої особливості та характерні риси, відмінні від європейських.

Аналіз останніх публікацій з питань регіональної інтеграції підтверджує, що ці процеси починають набувати якісно нового змісту, адже найпростіші її форми не задовольняють ті потреби, які щоразу виникають в країн під впливом глобальних змін. Відповідно, змінюються і цілі, які країни ставили для себе на ранніх етапах інтеграції. Серед наукових досліджень, в яких зроблено акцент на питаннях регіональної економічної інтеграції, хочемо відзначити праці І. Бураковського, Л. Волощенка, В. Геєця, А. Голікова, В. Давидового, Дж. О'Нілла, Я. Жаліло, А. Єрмолаєва, Н. Казакової, А. Кирєєва, І. Кліменко, Т. Осташко, А. Поручника, В. Сідорова, В. Сіденка, А. Філіпенка, Пітер Хавлік, А. Фоміна, Б. Хайфец та інші.

Мета статті

Метою статті є виокремлення регіональних особливостей інтеграційних процесів та виявлення основних вразливостей інтеграційних об'єднань різних регіонів в умовах зростаючих глобальних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Міжнародні інтеграційні об'єднання в останні десятиліття закономірно стають самостійними

економічними структурами і відокремленими суб'єктами глобальної економіки. Друга половина XX ст. ознаменувалася зростанням процесів інтернаціоналізації у всіх сферах та поглибленням міжнародної інтеграції, причинами яких стало формування глобальних ланцюгів доданої вартості та зростанням міжнародної інвестиційної активності. Країни, будучи самостійними суб'єктами світової економіки, приходять до розуміння наступної тези – формування економічних об'єднань на основі узгодження інтересів кожної країни-учасниці забезпечує розвиток у довгостроковій перспективі та отримання економічного виграшу, враховуючи відмінності у ресурсному потенціалі та можливостей самостійної інтеграції у глобальний простір. Саме дезінтеграція та конфронтація інтересів, на думку науковців, потребує впровадження принципу діалогізму, що сприятиме зменшенню напруги у глобальній економіці [1].

Починаючи з другої половини XX ст. найбільш масштабні інтеграційні зрушення відбувалися на території Європи, які, однак, залишаються недостатньо вивченими до теперішнього часу в силу своєї незавершеності, комплексного характеру та прогресу. Сьогодні особливе місце серед таких інтеграційних об'єднань займає Європейський Союз, який є масштабним, економічно і політично самодостатнім суб'єктом глобальної економіки, феномен якого представляє особливий інтерес для ґрунтовного аналізу і вивчення, адже він у процесі свого становлення пройшов всі реально можливі форми інтеграції, виступає самостійним гравцем на світовій арені, об'єднавши найбільш економічно розвинені країни, тим більше, він став особливим об'єднанням, де країни історично сформували спільні культурні, релігійні, ціннісні підвалини для розвитку [2].

Основним інтересом при використанні різних форм економічної інтеграції є спрощення умов торгівлі товарами та послугами та розширення країнам доступу до ринків інших суб'єктів глобальної економіки, що спонукає їх укладати двота багатосторонні угоди. Кількість діючих регіональних торговельних угод за результатами аналітичного звіту Світової організації торгівлі за січень-червень 2019 р. підтверджує активність інтеграційних процесів в Європі (рис. 1).

Рис. 1. Регіональний розподіл нотифікованих та діючих RTAs (січень-червень 2019 р.) *

* побудовано авторами на основі даних COT <https://rtais.wto.org/UI/PublicMaintainRTAHome.aspx>.

Крім того, в даний час Європейський Союз, Азія та Океанія займають лідируючі позиції в світовій економіці, будучи найбільшим торговельними партнерами для ряду країн, що підтверджують дані

Світової організації торгівлі (рис. 2): у 2019 р. частка країн ЄС, Азії та Океанії в світовому експорті становила 15,18%, а частка у світовому імпорті – 14,36%.

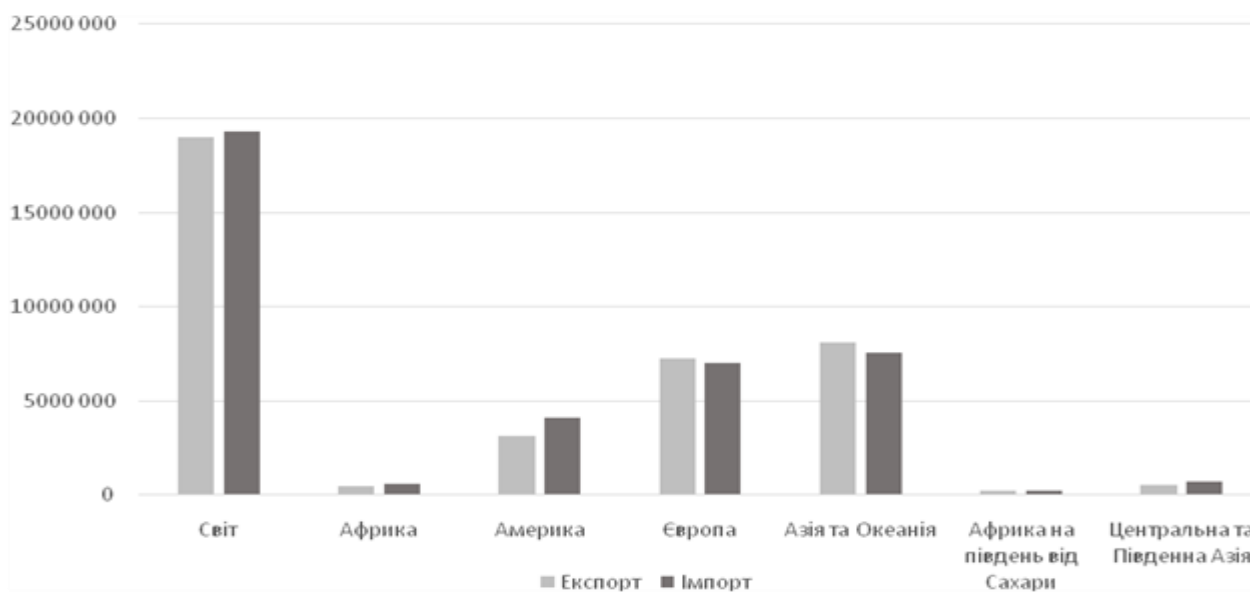

Рис. 2. Глобальні суб'єкти світової торгівлі, млрд. дол. США, 2019 р.

* побудовано авторами на основі даних ЮНКТАД <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx>.

Враховуючи незаперечну значущість ЄС у глобальній економіці, для якого характерна висока ступінь інтеграційних процесів, дане інтеграційне об'єднання перебуває в процесі постійного перетворення і розвитку на території Європи, здійснюючи вплив на економіку країн-членів. На сьогоднішній день залишається чимало актуальних питань, які зачіпають екстенсивні і інтенсивні тенденції розширення ЄС, вимагають глибокого

аналізу і пошуку відповідних рішень, щоб призупинити дезінтеграційні процеси. Завдяки європейській регіональній інтеграції сформувався теоретичний базис інтеграційних процесів – з'явилася безліч різноманітних теорій і поглядів, які вимагають систематизації і глибокого аналізу з метою прогнозу подальшої інтеграційної динаміки з урахуванням реалій сучасного світу [3]. Існує кілька основних підходів до вивчення і

дослідження процесу європейської економічної інтеграції, кожен з яких виявляє в собі певний аспект, який приймається за основу в певній теоретичній моделі.

Основним чинником, що поглиблює протиріччя процесу євроінтеграції є зміни у зовнішньоторговельній спеціалізації нових країн-членів Європейського Союзу. На перших етапах утворення об'єднувалися країни із розвинутою економікою та наближеними показниками соціально-економічного розвитку. Разом з тим, наступні хвилі приєднання нових країн загострювали проблему невідповідності багатьом критеріям ЄС. Тому, для низки країн європейська інтеграція розглядається як спосіб вирішення своїх економічних проблем в коротко- і середньостроковій перспективі ґрунтуючись на ризиках структурної кризи, в якій все глибше занурюється інтегрована економіка Європейського Союзу. Водночас, дослідники висловлюють думку, що найбільша проблема ЄС в тому, що відбувається одночасне старіння його економічної моделі та населення [4].

Загальною тенденцією для країн-членів ЄС є необхідність дотримання комплексу досить жорстких вимог, через обмеження виробництва в сільському господарстві і реальному секторі економіки, для виробників сільськогосподарської продукції протиріччя вступу до єдиного економічного простору часто виявляються в неможливості продати продукцію, яка не відповідає стандартам ЄС. На своєму внутрішньому ринку така сільськогосподарська продукція відбраковується і знищується, що призводить до дестабілізації ситуації на внутрішніх ринках [5].

Наступним суперечливим аспектом, що зачіпають зовнішньоторговельну спеціалізацію і географію товарних потоків нових країн-членів Європейського Союзу є те, що за правилами ЄС країни не можуть підтримувати реорганізацію і модернізацію окремих промислових виробництв. Перелік напрямів державної підтримки обмежується трьома основними векторами: участь в екологічних програмах захисту природи, реалізація масштабних інноваційних програм, ліквідація промислових підприємств. Таким чином, зміни зовнішньоторговельної спеціалізації окремих територій нових країн-членів Європейського Союзу, як показує практика, часто призводить до закриття виробництв, скорочення поголів'я племінної худоби, вирубки садів і виноградників.

Саме розширення ЄС поглибило дезінтеграційні процеси у торговельній сфері, бо «старі» країни-члени, приймаючи на жорстких умовах нові країни-члени ЄС, розширюють ринки збуту для своєї промислової продукції і високотехнологічних послуг. Для населення нових країн-членів

Європейського Союзу в якості переваг розглядаються дешеві споживчі кредити, а для бізнесу – цільові інвестиції в обрані керівними органами Євросоюзу галузі, а також зовнішні ефекти від реалізації західноєвропейськими компаніями інфраструктурних проектів. Істотним протиріччям європейської інтеграції стала необмежена міграція робочої сили в рамках єдиного простору, що поставила в пріоритет дешеву робочу силу «нових» країн, навіть без належної кваліфікації та досвіду.

З метою інтенсифікації процесів економічної інтеграції в регіоні необхідно подолання (або принаймні поліпшення ситуації) зазначених можливих підходів до регіональної інтеграції, які умовно можна назвати інституційним і технологічним. Вони не суперечать один одному і можуть розвиватися одночасно. Обидва підходи розглядаються виходячи з базового положення, що реальна економічна інтеграція можлива не на поверхневому, суто економічному рівні (поліпшення умов торгівлі, зниження рівнів тарифів, скасування нетарифних обмежень – shallow integration), а на глибокому рівні, що включає в себе зміни політичних і громадських інститутів (deep integration) [6].

У період глобалізації та одночасної регіоналізації системи міжнародних економічних відносин в наукових колах, а також часто обговорюються теми ефективності економічної інтеграції тієї чи іншої частини світу. Регіон Близького Сходу і Північної Африки не є винятком. Більш того, на перший погляд до цього процесу є всі передумови: етнічна спільність (для арабських країн регіону), релігійна спільність (для всіх країн, окрім Ізраїлю, навіть незважаючи відмінності між деномінаціями ісламу), багато в чому спільне недавнє політичне минуле (в тому сенсі, що більшість країн являються відносно новими політичними утвореннями, що виникли після розпаду європейських імперій і їх колоніальних систем). Однак зараз очевидно, що поки інтеграційний потенціал реалізується в регіоні досить слабо. Інтеграційні можливості тільки арабських країн, так як включення в систему міркувань трьох важливих неарабських регіональних гравців (Іран, Туреччина, Ізраїль), як намагаються робити деякі дослідники, робить картину настільки складною, перш за все з соціально-політичної точки зору, що будь-які міркування стають зовсім теоретичними і далекими від реальності. Хоча, безумовно, з економічної точки зору, їх потенціал дозволив би зробити регіональне інтеграційне угруповання більш стійким і значним [7].

Протягом останніх десятиліть арабські країни робили ряд спроб політичної та економічної

інтеграції, серед яких можна назвати формування панарабської зони вільної торгівлі (Greater Arab Free Trade Area – GAFTA) та функціонування Ради співробітництва арабських держав Перської затоки і Союзу арабського Магрибу. Особливістю економічних та торговельних процесів в даному регіоні є забезпеченість країнами паливними ресурсами. Разом з тим, цього фактору не достатньо, щоб у майбутньому забезпечити економічне зростання. Незважаючи на те, що розвиток технологій геологорозвідки і буріння дозволяють сьогодні шукати (і знаходити) вуглеводні там, де ще 20 років тому це було неможливо, аналітики пророкують, що приблизно через 50 років регіон практично повністю вичерпає свої запаси цього стратегічно важливої сировини.

На даний момент спостерігаються чотири основні тенденції розвитку нафтогазової галузі країн регіону:

- посилення боротьби між країнами за частку ринку: цілком ймовірно, що найближчим часом ця тенденція тільки посилиться;
- падіння цін на енергоносії при подорожчанні вартості їх видобутку. У ряді країн найдоступніші і дешеві, з точки зору видобутку, родовища вже практично повністю спустошені або наближаються до цього стану. Відповідно, в експлуатацію вводяться родовища, видобуток нафти і газу на яких більш збитковий. При цьому в останні роки відбулося суттєве скорочення цін на енергоресурси. Таким чином, прибутковість галузі скорочується. Однак у даний момент навряд чи можна говорити про серйозні негативні наслідки того, що відбувається для нафтогазовидобувних країн регіону. Але в майбутньому, якщо не вжити відповідних заходів з реформування галузі та диверсифікації економіки в цілому, негативний вплив цих процесів на економіку країн може зрости;
- деякі країни регіону вже зараз докладають певні заходи щодо реформування своїх паливно-енергетичних комплексів. Зокрема, фахівці спостерігають процеси локалізації виробничих ланцюгів в даній сфері, а також приватизацію різних ланок цих ланцюгів (як в частині видобутку і транспортування, так і в частині маркетингу і роботи з клієнтами);
- розвиток використання відновлюваних джерел енергії, особливо сонячної енергії, що не є характерним для даного регіону. Тут варто використати приклад країн ЄС, які на початку XXI ст. стали приділяти більше уваги пошуку альтернативних і бажано поновлюваних

джерел енергії. Країни Близького Сходу знаходяться лише на початку руху у цьому напрямі. Але якщо врахувати фінансові можливості країн Затоки, сучасний стан технологій в цій галузі, а також наявність великої кількості сонячних днів в році, перспективи регіону здаються значними. Звісно ж, що формування стратегічного плану енергетичного розвитку регіону в цілому, а не кожної окремої країни, буде більш ефективно використовувати наявні природні і фінансові ресурси. Він дозволить трансформувати структуру паливно-енергетичного комплексу таким чином, щоб уникнути дублювання певних процесів, появи надлишкової потужності за рахунок створення схожих структур на національних рівнях різних країн, а також оптимізувати взаємодію в цій сфері з іншими країнами і регіонами світу [8].

Для африканського континенту процеси інтеграції були, значною мірою, зумовлені розпадом колоніальної системи та формування країнми національної політики, в тому числі у зовнішній сфері. Якщо торкнутися питання утворення незалежних держав Африки, то цей процес не був синхронним, і деякі з них ще довго не могли набути суверенності та самостійно проводити зовнішню політику. Наприклад, Гана, Танзанія, Уганда, Нігерія та ін. отримали незалежність в 50-60 рр. XX ст, тоді як португальські колонії, зокрема, Ангола, Мозамбик, Гвінея-Бісау, - на початку 70-х рр. З іншого боку, окремі країни отримали незалежність на ранніх етапах розпаду колоніальної системи, проте не могли тривалий час усвідомити, що цей процес незворотній та потребує радикальних якісних економічних перетворень та прийняття урядами відповідальності за визначені стратегічні цілі розвитку. Таким чином, на економічний розвиток африканських країн мав і тип моделі економічної поведінки, який впроваджували європейські країни.

Разом з тим, аналізуючи структуру інтеграційних об'єднань на африканському континенті, помітно, що країни можуть належати до кількох з них, проте це не посилює саме об'єднання, адже ці країни володіють низькими показниками соціально-економічного розвитку та недостатніми для економічного прориву (рис. 3). Тому значні сподівання покладені на Африканську континентальну зону вільної торгівлі, яка дасть змогу створити панафриканський ринок [9], що сприятиме підвищенню процесів індустріалізації, зростанню торговельної активності країн та підвищення добробуту населення.

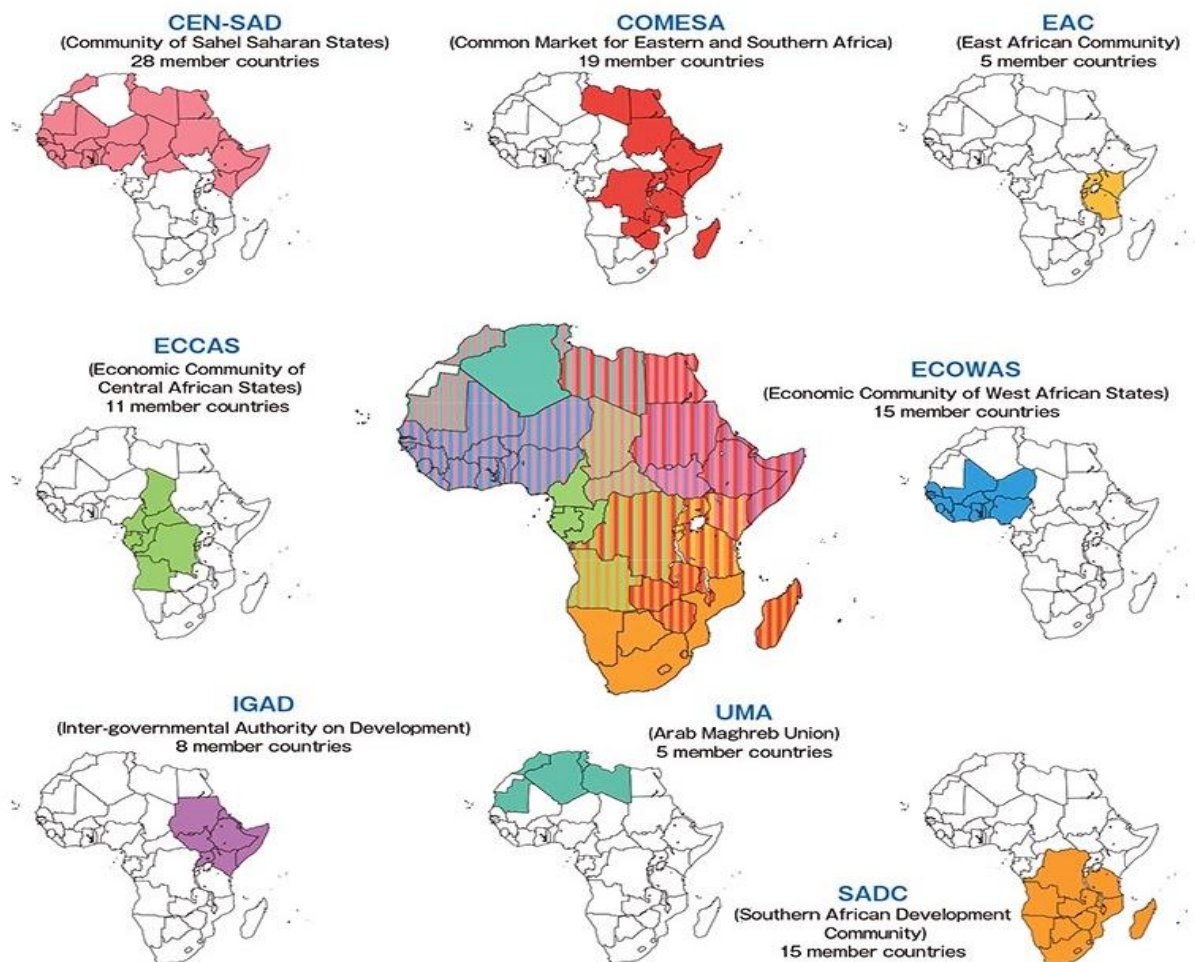

Рис. 3. Структура регіональних інтеграційних об'єднань в Африці [10]

Тому, якщо проаналізувати динаміку внутрішньої торгівлі всередині групи для основних інтеграційних об'єднань, то помітно її незначне значення для окремих з них, адже основні торговельні партнери знаходяться за її межами, де є свої, іноді набагато суворіші, правила торгівлі товарами та послугами, але кон'юнктура ринку більш сприятлива. Разом з тим, динаміка частки експорту в межах групи у загальному її експорті дозволяє спостерігати зміни у торговельній інтеграції країн Африки та ідентифікувати інтеграційні об'єднання, в яких за останні 20 років вона зростає, наприклад, IGAD та SADC (табл. 1). SADC (Southern African Development Community) як об'єднання був створений з метою лібералізації умов торгівлі між країнами Південної Африки та включає 16 країн. Його основне завдання полягає у сприянні активізації регіональної інтеграції для підтримання соціально-економічного розвитку країн, подолання бідності, створення сприятливих умов для сталого розвитку, підтримання миру та безпеки в регіоні. Основу торгівлі в межах SADC складають нафтопродукти, продукція сільського господарства, вироби з текстилю та ін., експорт в

інші регіони світу включає, в основному, експорт ресурсів [11].

IGAD (Intergovernmental Authority on Development) – Міжурядовий орган з питань розвитку, який був створений у 1986 р. з метою координації діяльності країн-членів для боротьби із посухою, вирішення питань продовольчої безпеки та розвитку, однак у теперішньому форматі він почав існувати з 1996 р. та до його завдань було включено питання безпеки, політичного співробітництва, інтеграційні процеси. На сьогодні членами IGAD є 8 країн: Джибуті, Еритрея, Ефіопія, Кенія, Сомалі, Південний Судан, Судан та Уганду, а сам регіон вважається складним з точки зору вирішення конфліктів, забезпечення безпеки та вирішення питань продовольчої безпеки (близько 70% території регіону – це посушливі та напівпосушливі землі), тому основні складові стратегії розвитку (сільське господарство, природні ресурси та природне середовище, економічне співробітництво, інтеграція та соціальний розвиток, мир та безпека, корпоративне забезпечення розвитку) зазнають коригування відповідно до зростаючих зовнішніх викликів та внутрішньої нестабільності [12].

Таблиця 1. Експорт товарів між країнами інтеграційних об'єднань Африки в межах групи, % від загальної торгівлі групи*

Інтеграційне об'єднання	1995 р.	2000 р.	2005 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
AMU (Arab Maghreb Union)	4,81	3,17	2,42	2,92	2,40	2,72	2,71	3,55	4,14	4,29	3,97	3,01	2,99	2,72
CEN-SAD (Community of Sahel-Saharan States)	8,27	7,57	6,83	6,59	5,55	5,54	5,55	6,63	7,03	8,03	8,14	7,03	6,46	7,76
COMESA (Common Market for Eastern and Southern Africa)	7,13	7,41	6,15	7,28	6,78	8,31	7,46	8,40	9,07	9,62	10,84	9,89	9,49	9,84
EAC (East African Community)	16,75	16,78	19,03	18,98	18,81	20,24	20,71	15,53	17,09	18,65	17,49	18,00	20,51	17,27
ECCAS (Economic Community of Central African States)	1,29	1,00	1,48	3,09	2,22	2,57	1,34	1,98	2,36	3,44	4,75	2,75	2,09	1,85
ECOWAS (Economic Community of West African States)	10,09	9,66	10,13	8,53	6,60	6,46	6,62	8,09	8,07	9,46	9,59	8,89	7,53	9,66
IGAD (Intergovernmental Authority on Development)	11,55	11,06	9,52	7,70	8,05	10,63	12,60	9,25	9,87	11,82	17,12	20,51	20,79	21,62
SADC (Southern African Development Community)	13,72	12,87	10,40	12,58	17,75	16,16	18,22	19,11	19,25	22,46	22,26	20,42	20,75	20,68

*побудовано авторами на основі даних ЮНКТАД.

<https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>.

На сьогодні регіональна та континентальна інтеграція набуває все більшого значення для країн Африки, адже окрім торгівлі є й інші сфери, в яких важливим є досягнення спільної політики, наприклад, технологічне співробітництво. Саме тому згідно із проектом «Africa Regional Integration Index» [13] передбачено оцінювання інтеграційних процесів із врахуванням в регіоні із врахуванням торгівельної та виробничої інтеграції, фінансової та макроекономічної, стану розвитку регіональної інфраструктури, свобода переміщення людей. За звітом 2019 р. найбільш інтегрованою країною є Південно-Африканська Республіка, а найменш інтегрованими – Південний Судан та Еритрея.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Проведене дослідження є підтвердженням того, що процеси інтеграції не мають статичного ефекту, вони постійно розвиваються, залежно від регіону та низки чинників: внутрішньої стабільності та політичної ситуації, економічного розвитку та соціалізації, зовнішніх викликів, яких зазнає уся глобальна економіка, але на які кожна з країн реагує по своєму. Тому, поглиблення міжнародного

співробітництва країн на основі регіональної інтеграції із використанням будь яких її форм можливе за умови формування об'єктивних і суб'єктивних передумов, вплив яких суттєво відрізняються в окремих регіонах світу. У зазначеному контексті істотно зростає значення регіонів, що володіють значним потенціалом для розвитку глобальної економіки, а саме, мають ресурси, які стануть драйверами глобального економічного зростання. Мова йде про активне залучення країн Близького Сходу та Африки до інтеграційних процесів, для яких це стане також важливим кроком для формування та використання наявних конкурентних переваг. Разом з тим, відбувається формування нової парадигми глобального розвитку, що потребує і перегляду засадничих принципів регіональної економічної інтеграції, враховуючи не лише дотримання країнами формальних ознак, необхідних для утворення об'єднання, але й досягнення результативності від об'єднання ресурсів в процесі інтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Поручник А. М. Ключові принципи формування нового міжнародного порядку. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197262488.pdf>.
2. Івашук І. О., Возьний К. З., Вірковська А. А. Зовнішньоторговельні інтереси країн Європи: монографія. Київ: «Центр учбової літератури», 2018. 280 с.
3. Філіпенко А. С. Міжнародна економічна інтеграція: сучасний теоретичний дискурс. Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2016. Вип. 23(3). С. 54-61. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2016_23\(3\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2016_23(3)_9).
4. Larry Elliott. The European Union has bigger problems to deal with than Brexit. URL: <https://www.theguardian.com/business/2019/mar/24/the-europe-union-has-bigger-problems-to-deal-with-than-brexit>.
5. Fardoust S. Economic Integration in The Middle East. Middle East Institute Policy Paper, Washington, 2018.
6. Romagnoli A., Mengoni L. The Challenge of Economic Integration in the MENA Region: From GAFTA and EU–MFTA to Small Scale Arab Unions. Economic Change and Restructuring. 2019. February. No. 42(1). Pp. 69–83.
7. Fardoust S. Economic Integration in The Middle East. Middle East Institute Policy Paper, Washington, 2019. P. 13.
8. Grow J. Economic (In)security and Economic Integration in the Middle East // Regional Security in the Middle East. Sectors, Variables and Issues. E-International Relations Publishing. 2019. Pp. 61–79. P. 64
9. Africa's Development Dynamics 2019: Achieving Productive Transformation, AUC, Addis Ababa/OECD Publishing, Paris. URL: <https://doi.org/10.1787/c1cd7de0-en>.
10. EU's contribution to East Africa's regional integration efforts. URL: <https://ethiopianembassy.be/eus-contribution-to-east-africas-regional-integration-efforts>.
11. The Southern African Development Community. SADC Facts & Figures. URL: <https://www.sadc.int/about-sadc/overview/sadc-facts-figures/#taxrev>.
12. IGAD Regional Strategy. Implementation Plan 2016 – 2020. URL: <https://igad.int/documents/6-igad-rs-implementationplan-final-v6/file>.
13. Africa Regional Integration Index Report 2019. URL: <https://www.integrate-africa.org/reports-data/download-the-2019-reports>.

REFERENCES

1. Poruchnyk, A. M. (n.d.). Ključovi pryncypy formuvannja novogho mizhnarodnogho prjadku. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/197262488.pdf>.
2. Ivashhuk, I. O., Vozjnyj, K. Z., & Virkovsjka, A. A. (2018). Zovnishnjotorghoveljni interesy krajijn Jevropy. Kyjiv: Centr uchbovoji literatury.
3. Filipenko, A. S. (2016). Mizhnarodna ekonomichna integracija: suchasnyj teoretychnyj dyskurs. *Naukovyj visnyk Dyplomatychnoji akademiji Ukrainy*, 23(3), 54-61. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2016_23\(3\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2016_23(3)_9).
4. Elliott, Larry. (2019). The European Union has bigger problems to deal with than Brexit. Retrieved from: <https://www.theguardian.com/business/2019/mar/24/the-europe-union-has-bigger-problems-to-deal-with-than-brexit>.
5. Fardoust, S. (2018). Economic Integration in The Middle East. Middle East Institute Policy Paper, Washington.
6. Romagnoli, A., & Mengoni, L. (2019). The Challenge of Economic Integration in the MENA Region: From GAFTA and EU–MFTA to Small Scale Arab Unions. *Economic Change and Restructuring*, 42(1), 69–83.
7. Fardoust, S. (2019). Economic Integration in The Middle East. Middle East Institute Policy Paper, Washington.
8. Grow, J. (2019). Economic (In)security and Economic Integration in the Middle East. *Regional Security in the Middle East. Sectors, Variables and Issues*. E-International Relations Publishing, 61-79.
9. Africa's Development Dynamics 2019: Achieving Productive Transformation. (2019). AUC, Addis Ababa/OECD Publishing, Paris. Retrieved from: <https://doi.org/10.1787/c1cd7de0-en>.
10. EU's contribution to East Africa's regional integration efforts. (n.d.). Retrieved from: <https://ethiopianembassy.be/eus-contribution-to-east-africas-regional-integration-efforts>.
11. The Southern African Development Community. SADC Facts & Figures. (n.d.). Retrieved from: <https://www.sadc.int/about-sadc/overview/sadc-facts-figures/#taxrev>.
12. IGAD Regional Strategy. Implementation Plan 2016-2020. (n.d.). Retrieved from: <https://igad.int/documents/6-igad-rs-implementationplan-final-v6/file>.
13. Africa Regional Integration Index Report 2019. (2019). Retrieved from: <https://www.integrate-africa.org/reports-data/download-the-2019-reports>.